

B. N. L.

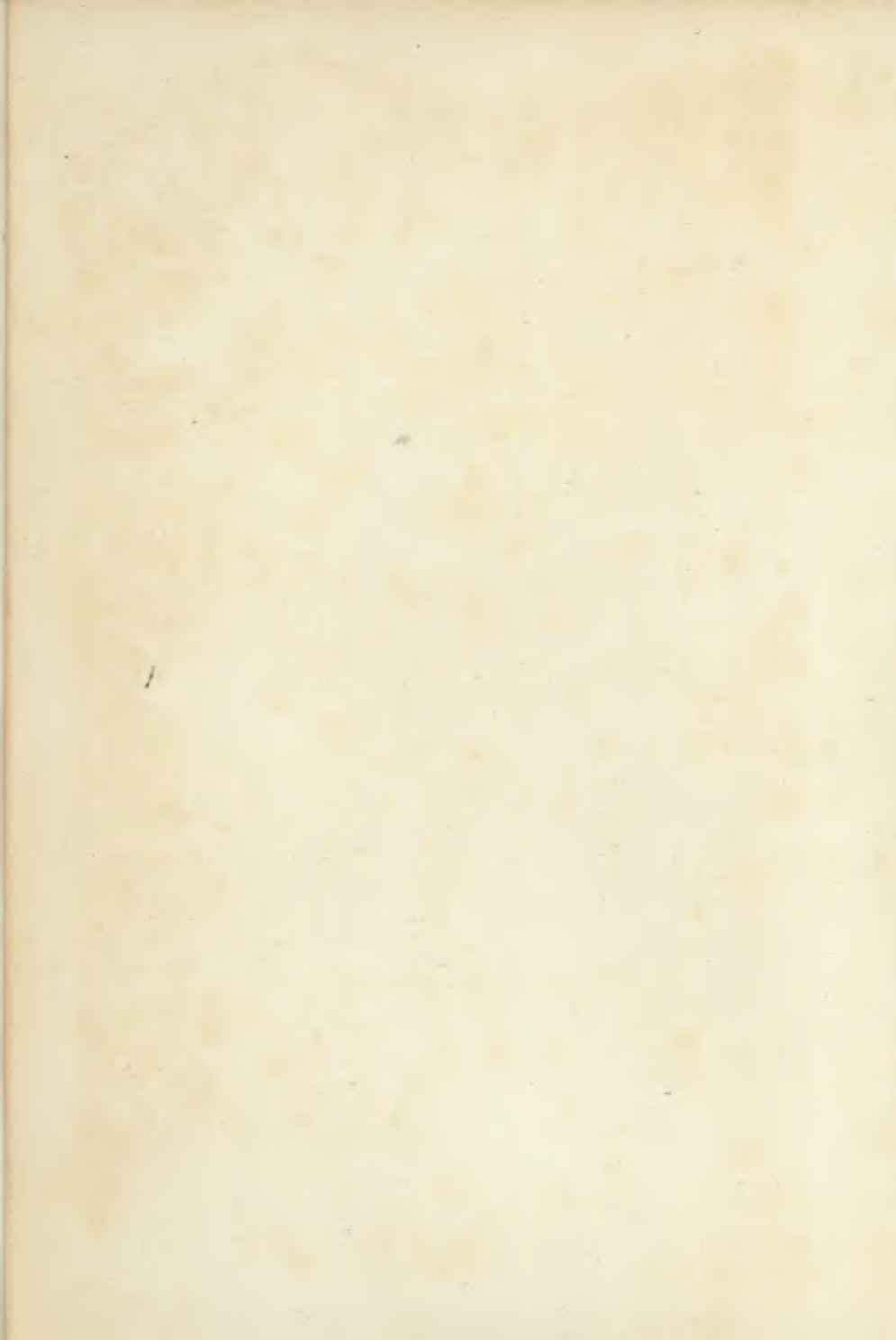
BERGALDUS

ORATIO PROVERBIORUM

BOLONHA

1499

~~Jm.~~
~~86~~
89

(764)

ORATIO Prouerbiorum condita a
Philippo Beroaldo/Qua doctri
na Remotior continetur.

Collectat 2221
Hain 2966

(1499)

AD ORNATISSIMVM CHRISTOPHO
RVM VAITIMILLIVM SCHOLA/
STICVM BOEMVM. PHILIP/
PI BEROALDI BONONI/
ENSIS EPISTOLA.

c Omplusculi ex Boemia scholastici Ad ca/
piendum ingeni i cultū linguāq; comendā
in hoc nostrū gymnasiū litteratoriū quot
annis cōmigrare cōsueuerunt. nitidi prorsus atq; ele/
gantissimus Vldricus Rosensis inter inclytos Boe/
miæ pceres famigeratus: cuius nomini Annotatio/
nes nuncupati dedicaui. Iohānes uero uartibergen/
sis omni præconio bonitatis ornatus instar gēmae ra/
diantis. In cœtu scholastico refulget: ad quem opus/
culū de Septem sapientibus composui. Fuit indidē
& Martinus crūnouiensis: quo nil candidius / cuius
nomen liber Orationum mearum in liminari pagi/
na gestat iscriptum. Post hos tu ex eadem regione
La⁹ Chri re mi ad ingenium excolendum: in quo nil culpabi
stophori. le conuifitur. Tu uirginali corporis filo speciosus
iuxta socraticū documentum impendio procuras.
ne corporis pulchritupinē morum turpiūm dehone/
stamento dedecores. Tu claritudine natalium insi/

gnis familiæ uaitimillia. apud Boemos honoratissi-
mæ: es ornamento minimeq; a patria uirtute degene-
ras. Siquidem Benedictus / hoc enī erat nomine pa-
rens: in magna existimatiōe apud maximos reges
cum cōsilio polleret: sæpe ad exteras nationes in ne-
gociis principalibus obeundis Regius est destina-
tus Orator. & cum esset patrii sermonis affabilitate
cultissimus sæpe rediit exorator. Qui tãq; Aristote-
lis Xenophontisq; economicum legisset: agebat
bonum patrem familias: qui Ampliora faciens. quæ
a parentibus acceperat luculentiorē hereditatem
liberis reliquit. Ex quibus tu frugalitatē quidem do-
mesticam probans: tãq; ea sit optimum uestigal: exi-
stimans tamen paterna bona sine animi bonis esse
ueluti manca & mutila / ad nos concessisti: ut bonis
animi suffarcinatus paternam hereditatem faceres
cumulatiorem: ut pigmento eloquentiæ latialis colo-
ratus / ut cote musæ liberalis expolitus. ut nostro do-
litorio leuigatus elegantior opulentiorq; ad tuos in
Boemiam reuertaris. Itaq; gymnasium litterarium
frequens inuisis / audisq; quotidie nos ex promptua-
rio mūfico depromētes quippiam dignum memo-
ratu: dasq; operã: ne bonæ horæ male collocentur. Ne
bona ætas per incuriam effluat / atq; desidiã. Quas
ob res ego subinuitatus libellū hūc proxima fatura
natū apud me tibi noīatī dedicaui: quo puerbia nō

Benedic-
tus Chri-
stophori
pater.
Eloq̄ntiæ
affectator
Christ.

pauca scite & moraliter explicantur. quem sub eadē
incude litteratoria formatum facile agnoscas: qua id
genus opuscula iam plurima a nobis procusa sunt:
quæ illustribus sectatoribus nostris Transmōtanis
dicata circūferuntur: libellus est succosus / sartilis: cō
dimentisq; doctrinæ multifariæ esculentioribus ita
conditus concīnatusq;: ut & ad palatum faciat & ad
stomachum. Tu mi Christophore munusculum id
qualecūq; est hilaro uultu libens cape. nec ex eo q;
chartarium / sed ex eo q; litteratum sit metiaris atq;
perpēdas. Nā sicut inuasīs fictilibus Theauri per
sape preciosi reconduntur. ita in his libellis opes
Gēmae in plerūq; luculentæ includuntur. & p̄inde atq; in Dac
libellis. tylotheis gēmae litterarum continentur. Vale &
dilige Doctorem,

Theauri
ī fictilib⁹
Gēmae in
libellis.

PROVERBIALIS Oratio Philippi Beroaldi.

Ocrates ille Philosophorū fons uiri clariffi
f mi: quē oraculū apollinis sapientiffimū mor
 taliū esse prodidit. Cū ad ethicen trāsfiret/ di
 xiffe fertur. Q nā supra nos nihil ad nos: ex hoc socra
 tico documento cōmonemur omiffis rebus sublimio/
 ribus circa humilia uerfari. & a cœlestibus ad terrēa
 defcēde. & diuinis fepofitis humana scrutari. Ex hac
 sapiētiffimi Philofophi fententia quafi aurē uellicāte
 cōmonitus decreui hodierno die reperere humi: & per
 aream popularem expatiari. hoc est aliquot uulgares
 fentērias excutere. enuclear. perpēdere. Pulchrū est
 medius fidius nec oibus obuium rebus protritū dare
 splendorē. & cōculcatis triuialiter dictis. Id gratiæ. Id
 uenustatis inferere: ut noua: ut spēdida/ ut indicta esse
 uideātur. Quid est autē tā protritū tā uulgare tā pro/
 mifficuū q̄ prouerbiū? Atqui prouerbia nō nulla tam
 græca q̄ Nostratia hodierna difertatiōe a nobis expli
 cabūtur. fed cū nihil ferme fit tā fordidū & obfoletū:
 quod nō ornatu fiat splēdicās & fpeciofū: elaborabo
 atq; pro uirili parte contendā: Oratoriis illa pigmētis
 excolere. & Myrothecio / focratico uenustare: Ita ut
 quæ quafi faftidita poterāt repudiari: ea fiant maxime
 expetēda. Faciā quod cofmetæ & ornatrices in comē/
 da matrona: quam ita interpollāt ita mundo muliebri
 aliifq; id genus rebus expoliūt/ ut longe alia familiari

Quæ su
pra nos
nihil ad
nos.

Ornatu
squalen
tia nitel
cunt.

bus & uicinis appareat. Ingens est ac prope infinita tā
 apud grācos: q̄ apud nostros silua prouerbiorum. Ex
 qua pauca quādam interlegi excerptiq; : quæ ianuā
 repandāt publicis lectiōibus: quoꝝ enarratio sit uelu
 ti prodomos atq; præcursoria curriculi nostri litterato
 rii. Sunt autē proueria ut docente Diuo Augustino
 didicimus, sentētiæ uulgares. quas græci paroimias:
 Paroi / latini aliis quoq; uocabulis. Modo adagia. mō uerba.
 mia Modo adagiōes appellāt: quæ ego subīde mecū pēsi
 Adagiū tās iuenio nō minus succosa esse: nec mīus uitæ cōdu
 Adagio cētia: q̄ sanctiora philosophoꝝ uolumina. Ad hæc ha
 Verbū. bent puerbia quiddā simile legibus. quæꝝ scriptū an
 gustū est: interptatio latissima. Siq̄dem sūma breuita
 te cōclusa. intellectu uberiorē cōplectunt: & sentētia
 liter uitā instruūt. Ita ut quæ ad morālē philosophiā
 pertinet ingēiiq; elegantia. nō minus ex puerbiis co
 gnosci possint q̄ ex doctrinis & uoluminibus socrati
 corū. Non credis hoc mihi: crede Diuo Hieronymo
 scribenti. q̄ Solomon in libro prouerbioꝝ morālē do
 cuit disciplinā. succictis ut decuit: breuibuscq; sentētiis
 uitæ instituta cōponens. Quod ut planius fiat & ma
 nifestius proueria aliquot explicare auspicabor / ad
 uitæ humanæ cultū. & mores mire faciētia. Vos quæ
 so diligēter attendite / spero enī quæ a me dicētur futu
 ra & auriū oblectamēto ob uarietatē / & aīmorū emo
 lumento ob eruditionem. Quod si in huiuscemodi
 anteloquiis placere ante hac consueuimus: in hac ho

dierna disertatione haud quā displiciturum me esse
confido. Hinc autem potissimū ordiemur.

M. Terentius Varro : ille togatorū litteratissimus: Prouer
& ut uerissime dictū est / a Terētiano. Vndecūq; doc biū uar/
tissimus: Prouerbiū hoc cū primis celebrat: hō bulla ē: rōianū .
eo magis senex. Scitis opinor oēs bullā dici in aq; tu Hō bul
morē repente natū / repente euanescentē . Vidistis ne la est .
unq; & enī psape uidere contigit: ex largo hymbre &
subitario id genus bullas quasi sufflatas itumescere ?
Mox / ubi respexeris / euestigio euanuisse. Talis nimi
rum est homo . Hodie ut bulla turget: Crastino nusq;
erit. Nulli prsus rei potuit scitius & uerū homo q̄ bul
læ cōparari: Videlicet friuolus: momentarius: nugato
rius: & instar bullæ repente deficiens.

Quid est homo? inquit Seneca. quodlibet quas Homo
sum uas: & quodlibet fragile iactatu: Quid ē homo? quid.
imbecillissimū corpus; & fragile. nudum suapte natu Seneca.
ra. inerme. Alienæ opis indigens. ad oēm fortunæ cō
tumeliā proiectum. Frigoris est & laboris impatiens.
ex infirmis fluidisq; contextum: Odor illi saporq; &
lassitudo & uigilia: humor & cibus: sine quibus uiue
re nō potest: mortifera sunt. Quocūq; se mouet infir
mitatis suæ statim conscius. Tenuissimis causis atq;
offensionibus morbidus ac putris. Merito itaq; ceci
nit sapientissimus poetarum. Tale quidem genus est Versus
hominum; quale est foliorum. homeri

Tu q̄ satellitū cuneis stipatissimus iccedis: q̄ i excel
cus.

sissimo humani generis fastigio positus nūminis uice
coleris : & obseruaris : qui te Deū terrenum credis bul
la es . Tu qui imortalia animo uolutas : cuius cupidi
tati orbis ipse non sufficit . cui nihil est satis : bulla es .
scito homine nihil esse fragilius : cum eodem nihil sit
superbius .

Flos ty' Typus humanæ uitæ . & imago est flos : q̄ mane ui
p' hōis . rescēs ante uesperā arefcit . Qui cū sit speciosissimus
Plinius ocissime intermoritur : Magna ut iquit Plinius noster

Hesaf' rime marcescere : hīc prophetes in canonicis scripturis
ias . exclamat : oīs caro scēnum & oīs gloria eius quasi flos
scēni . Cæterū cū nō minus oratoriū sit parua copiose :
q̄ grādia breuiter exprimere : libet hic paulū cōsistere :

Fibrias & : ut dici solet : simbras diducere : & peristromata cō/
dilatañ . plicata latius explicare .

Tria tempora prædicāt oēs & norūt : præteritū . præ
sens . & futurū . Sed qui curiosius & subtilius ista pen
sitarunt : presens tēpus sustulerūt : quod in fuga semp
est : quod fluuii more cursu rapidissimo fluit : ac præci
pitatur : qđ ante desinit esse q̄ uenit : nec magis morā
nō est . patitur q̄ mūdus : cuius uertigo inenarrabilis est . Inde
fit ut homo nūq̄ in uno statu uel tantillū permaneat :

Pytha' hīc illa ouidiāi pythagoræ acclamatio . Nostra quoq̄
goras ipsoꝝ semper requieq̄ sine ulla corpora uertūtur . nec
apud quod fuimusue / sumusue cras erimus . Consimiliter
ouidiū . Seneca : Nemo nostrū inquit est in senectute . qui fuit

iuuenis. Nemo nostrū est mane q̄ fuit pridie: corpora
 nostra rapiūtur fluminū more: Nihil ex his quæ uide
 mus manet. Ego ipse dū loquor imitari ista imutatus
 sum: hoc est. quod ait Heraclitus. in idē flumē bis de Dū loq̄
 scendimus. & non descendimus Manet enī idē flumi mur imu
 nis nomē. aqua trāsmīssa est: quotidie homo morit̄: tamur.
 quotidie demit̄ aliqua pars uitæ: & dū crescit uita de Heracli
 crescit: quotidie ex nostro corpore particulæ decedunt ti dictū.
 ex quibus consistimus: ut philosophi tradūt: & memo Alphe
 rat alphenus iuriscōsultus titulo de iudiciis: Singulæ Alphe
 horæ imo momēta aliqd̄ de nobis predātur & carpūt: nus.
 punctū est qd̄ uiuimus: & adhuc puncto minus. Me Pūctum
 ritoq; μεροβιοι dici possumus. hoc est diales: cū uita est quod
 nobis unius uix dieculæ tributa sit: & dies nostri. ut uiuim⁹.
 inquit iob sicut umbra prætereant: Vitæ summa bre Heme
 uis spē nos uetat inchoare longam ut iquit uerissime robii.
 Flaccus. Nos tamen ī longum spes nostras cogitatio Diales
 nesq; protendimus. Inquit unus anno quīquagesimo hōies.
 ædificabo. honores geram. fundos emā. Ait alius a se Flaccus.
 xagesimo feriatuſ ociabor & mihi uiuā. Ait & tertius. Spes lō
 Senex referam me in rusticum secessum: ibiq; in con ga.
 silio habebō. agricolationis cōsultissimos. qui me do
 cebunt in quicūcem arbuſta disponere. populos uiti
 bus maritaſ. Arbores īſitione frugiferas efficere: agrū
 paſtinare. Terram pullam ac tenerā quæ optima est/a
 cariōſa. discerniculo quodam iternoſcere. Libet excla
 mare cū Lucretio, O ſtultas hominū mentes, o pec/ Lucreti⁹

Demo- tora caeca. Libet ridet cū Democrito: cui negocia mor-
critus, taliū oīa ridicula uidebātur. Quid tibi de futuro pol-
liceris. Quid ppagas uota ī saeculū: cū minime cōper-
tū habeas de anno. Nescis hominē bullā esse: qui scis
an adiiciāt hodiernæ crastina sūmæ tēpora dii superi?
Lucia- uictus? Nā ut inqt uerissime Lucianus a tenuissimo
nus. filo pēdemus oēs. quod citius dicto dirumpitur:

A filo Catonianum prouerbiū est. iter os & offam. quo
pende ad monemur ne spes nostras ī longum protrahamus
mus. cum iter os & cibum iam paratum / multa interuenire
Inter os possint offendicula: & quoniam prouerbia tractamus
& offā. nō pigebit prouerbialiter fabulari.

Uersus Græcus est uersus παροιμιωδης idest puerbia
paroi- lis idē significans: qd hoc nostrum inter os & offam
miodes πολλα μεταξυ πελει κυλικος και χειλεος ακρου
Inter ca- latine dici potest. multa cadūt inter calicē supremaq;
licē & la labra. Dicitur autē hec paroimia extali causa.
brum. Anceus Neptuni filius. cum uineā sereret impera-
uit ne quis familiarium eam ingrederetur / ne quis at-

Histo- tingeret / iterdixitq; pene uestigijs seruulorum: ex qui-
ria re- bus unus asseueranter. haud quaquam iquit dominus mu-
motior, stum gustabit. nec fructū carpet: ex ea uinea. quā tan-
topere custodit. Vbi autē uuæ ematuruerūt. exultans
anceus mustum ex illis pressum poculo indit. Mox
seruum illum accersi iubet. qui negauerat ei fas esse
fructus uineaticos mustūq; gustare. Iāq; poculum ori

admoturus. Esto iquit memor uerbi, quod iadudum dixisti, & ille fidenter uersum antedictum rettulit in/ quiens. Multa cadut inter calicem supremaq; labra. Ecce tibi famulus alter id horæ eoq; momento exanimatus repente ingrediens, nunciat aprum fulmineu formidandæ uastitudinis uineam populari; & cuncta subuertere. Tunc anceus abiecto statî poculo: quod in manibus habebat in apru concitatus fertur: ab eoq; peremptus: mustu uineti: prout famulus prædixerat: gustare non potuit. Vnde ortu hoc prouerbiu.

Alii tradut hac paroimiã ductã esse ex antinoi in/ fortunio. fuit autẽ hic Antinous, unus ex procis Pe nelopes. Qui absente ulyffe i ipsius aula indulgebãt gẽio: & luxuriosa couiuiã pcolẽtes prædiõ; cenarq; gurgitibus Vlyffea patrimõia helluabãtur. Veru cū post diurnã pegrinationẽ Vlyffes clãculo sub mendici habitu domum reuenisset $\mu\mu\theta\sigma\tau\eta\rho\alpha\sigma$, i. procos comesabũdos morte mulctatos iustis pœnis affecit: i ter quos Antinous calicem aureu tenẽs iãq; illi labra admouẽs corruit moribũdus sagitta ab ulyffe in gutture lætaliter ictus. Calixq; e mãibus excussus est: ut canit Homerus, xxii. odyffæ. & ita ex eo gustare nõ potuit: Quidam narrant q; chalcantem uites seren/ tem augur nescio quis uicinus præteriẽs dixit errare/ non enim ei fas esse / nouum uinum inde gustare. & cætera consimiliter. ex hoc prouerbio græco: quacuq; de causa instituto: Ductum est adagium apud la/

Antinoi casus.

Chalcas uitem seren.

Inter
manū
& mē/
tum.
Homu
li.

tinus alterum minime triuale minimeq; protritum.
quod est. inter manum & mentū. Idem pollens. quod
inter os & offam.

Quid igitur nos homūculi. & ut ait Lucretius ho/
muli cū simus animæ salillum. ut inquit Plautus. qđ
infinite concupiscimus: qđ spes nostras in spacia lon/
giturna diffundimus: qđ secula disponimus: cū pos/
sit homo ex offa quam manu tenet non uesci. ex po/
culo qđ labris admouet non bibere: Deniq; cū possit
tam repente deficere q̄ bulla subito euanescit.

Martia
lis.

De andragora dixit epigrāmatista. lotus nobiscū
est hilaris cœnauit. & idem inuentus mane est mor/
tuus Andragoras. De. Cor. senectione ait Seneca qđ
cū hilaris cœnasset Angina præcipiti arreptus cōpres/
so arctatis faucibus spiritu ante lucē decessit ostēditq;

Hippo
crates.
Synan/
che.
Angia.

uerissimū esse illud Hippocratis prognosticon quo
maximus medicorū signat synāchen: sic enī græce di/
citur Angina/ quæ uulgo squinantia: homini mortife/
rā esse: eāq; ocissime strāgulare: quæ intrisecus grassa/
tur/ nullo ī gutture forisecus existente uestigio: & quia
exemplis homines maxime ducūtur. suntq; ad fidem
faciendā potētissima Agitedū exemplis ostēdamus:
q̄ nihili sumus: & qđ homo bulla est: & si quid bulla
fragilius.

Repēti/
næ mor
tes.

Repentina morte. obiire cesares duo / dū matutio
calciātur. sani ac tēpestiui. A. Pōpeius in capitolio cū
deos salutasset. legatus rhodiorū porata in senatu Ro

7
mano causa In limine curiæ protinus expirauit. Iuli
us medicus dum inungit specillum: quod medici in
strumentum est / per oculum trahens. L. ualla dum
mulsi potionē haurit . Ap. Saufeius. dū sorbet ouū.
Repentino omnes fato occubuerunt. Anacreon poeta
aciō uux passæ. Fabius senator In lactis haustu uno
pilo strangulatus . Quosdam crassior saliuā suffo-
cat: ut illud serio dici posse uideatur Ambulat & su-
bito funus mirantur amici:

Iam fatis opinor constat ac liquet hominem bul-
lam esse. en agedum deinceps discutiamus / quanto
magis senex bulla sit. Quod quidem incōfesso est. Bulla ma-
& enī senis anima in labris primoribus habitat: Se-
nex uiuit mortuus inter uiuos. Senex est & non est: Senex pu-
tridū ædi-
iunctura diducitur: & dum alia fulcitur. alia discin-
ditur. Senilis etas non descendit sed cadit.

Verficulus ille prouerbii uice celebratur. Nō est Senectus
uiuere sed ualere uita. quo significatur / uita non esse ipsa mor-
in homine uitalem / nisi prospera ualitudine perfrua-
tur. proinde senex minime dicendus est uiuere / cum Terētius.
minime ualeat. cum senectus ipsa sit morbus: ut in-
quit noster comicus: Quod ex apollodoro decēter
transtulit: scribente. το γηρας εστιν αυτο μοση-
μα Aristoteles libro. v. de generatiōe animalium. Rec-
te inq̄t dixeris senectutē morbū esse naturalē. a Se-
neça eleganter senectus dicitur morbus insanabilis. morbus i-
sanabilis.

Musa græco & canunt. οὐκ ἐστὶ ὑγίαισ κριττοῦ
οὐδ' ἐμ' ἐμβιω. υγία καὶ μουσ' ἐσθ' λατρωβιω Δου

Sanitas
& mens.

nihil est in uita melius sanitate : Sanitas & mēs duo
uitæ bona: utroq; hoc bono caret senex cum & infir
mus sit & delirus. & quāuis Plautius pater dicat in
trinūmo : sapientiæ ætas condimentum est . tamen
magna ex parte delirant senes. Vnde & senilis stul

Deliratio
senilis.
Bis pueri
senes.

titia Deliratio appellari solet: hinc quoq; græco pro/
uērbio dicitur Δυσπαιδες οὐ γερουτες idest
bis pueri senes. quoniam uidelicet repuerascere cre/
duntur. & ī pristinam redire puerilitatem. idq; Plau
tum dicere uidemus in mercatore. his uerbis . senex
cū extēplo est. iam nec sentit nec sapit . aiunt solere
eū repuerascere. subscribit huic sentētiæ Aristoteles
scribēs in secūdo politicorū. ut corporis sic etiā mētis
eē senectutē. Quā autē sanitas pcul sit a cōtubernio
senū: q̄ morbosa sit senectus quis ignorat? Circūfilit
agmine factō morborū oē genus: ut iquit satyrogra

Incōmo/
da senec
tutis .

phus: in senecta hebescent sensus. præmoritur uisus
auditus īcessus / torpet palatū / memoria labat dētes
decidūt : quæ sūt ciborū ac sermōis istrumēta fiūtq;

Edentuli
Silicernii

edentuli senes & balbi. mēbra torquentur. fiūtq; sili
cerni / quasi filices ex dorsi curuitate cernētes. Nō ab
re fuerit apud auditores beniuolos minimeq; fasti

Exemplū
berzalai.

diosos percēfere exemplū Berzelai galaditæ: qui cū
berzalai. esset γερων λαμ senex ualde rogatus a Rege dauī/
de ut secū iret hierosolyma essetq; regius comes. fer

tur regi ita dixisse prout scriptū legimus libro secun
do βασιλεωρ idest regū siue regnorū . Quot sunt Ex libro
dies annorū uitæ meæ:ut ascendam cū rege in Hie/ secūdo re
rusalem.octogenarius sum hodie.nūquid uigēt sen gum.
sus mei ad discernēdū suaue aut amarum? aut delec
tare potest seruū tuum cibus aut potus? uel audire
possum ultra uocem cātorū atq; cantricū? Quare
seruus tuus sit oneri dño meo regi.hisce senis galadi
tæ uerbis concinit licinius caluus homo Romanus Exemplū
exactæ ætatis & magno natu senex.qui tribunatum calui scis
militum deprecatus ita uerba fecit ad quirites . Me
iam non eūdem sed umbram nomēq;. P.licinii relic
tū uidetis.uires corporis affectæ/sensus oculoꝝ atq;
auriū hebetes.Memoria labat.uigor animi obtusus.

Merito senectus ætas mala ab auctōribus nūcu Aetas ma
patur:quam inter cætera morborum genera:ut iquit la .
ueridicus Hipocrates.& Hippocrate sequit⁹ Cor.
Celsus maxime infestant Dyspnoea & stranguria.
hoc est spiritus & urinæ difficultas.Coryza idest gra Dysp/
uedo & pituita.Nephrytis & paralytis:ita græce di/ noea.
cuntur renum dolores :& neruorum resolutiones. strāguria.
Adde & cacexiam idest malum corporis habitū.Ly Coryza.
enteriā idest intestinorū lenitatem cæteraq; fusi uen Nephry/
tris mala : quibus senes uexantur. tis .

Somnus / ut nemo nō nouit/curarum abolitor ui Paralytis
riū stabilimentū est mēbroꝝq; lassescētiū refocilla Cacexia.
tio atq; futura / & ut græci dicunt υπροσ πεφυκε Lyēteria

Somnus σωματος σωτηρια sonus corporis salus existit:
salus cor/ hoc quoq; bono caret senectus: quā torquēt noctur/
poris. nā uigilia: quas inter mala uniuersi corporis nume
rat Plinius noster. hīc illud nō tā poeticū q̄ ueridicū
oraculum. Somno iam deteriore senectus.

Galenus. Galēus libro secūdo περι τροφωμ. i. d̄ alimētis/
scribit se cū grandior natu foret insomnia uexante

Alexi/ περι Δακασ. i. lactucas esitasse cōciliādi somni cau/
pharma sa: idq; sibi unicū Alexipharmacōn αγγυπρωμ. i.
con. medicamentū uigiliarū depulsiuū extitisse: quibus
infestabatur. Sumnebat autē id' olus ī fine cœnæ. sic

Cur lac/ enī lactuca somni ē cōciliatrix. & ob id cœnas auog;
tuca ī fi clausisse tradit' cū esset esca nouissima: quod & Ma
ne cœnæ. ronianū carmen testatur / grataq; nobiliū requies lac

Cur icho/ tuca ciborum. nunc uero dapes inchoat in acetariis/
at dapes. & cœnæ principiū fit / quia cibi facit appetentiam. &
a stomacho fastidium aufert.

Quin etiā uersus græcus senectutē ita infamat.

Senectus χαλεπον το γηρας εστιν αμθρωποισ βαρος.
onus ige/ senectus inqt onus ē hominib⁹. oppido q̄ graue & ī/
stabile. gestabile. hīc plautina anus / Tantū inqt hoc est one/
ris qd̄ fero: qd̄ oneris? Annos. lxxx & quatuor.

Ad hęc iuuenis cito mori pōt / Senex diu uiuere

Quid nō enī nō mō esto senex ānose & polychrōie si recorde
modo. ris? Mō puer fuisti sub pedagogo. mō adolescētior
sub grāmatico manū ferulæ subduxisti. Mō iuueis

disciplinā ſceuolarū diſcere cepiſti / Modo uir eādē
profiteri . Modo ſenex deſiſti uelle . Modo deſiſti
poſſe . iucredibilis eſt uitæ humanæ rapiditas .

Meta uiuēdi eſt . ut phyſici autumāt / Annus ſep / Meta ui /
tuageſimus : quando ſcilicet eptas decadi copulatur . uendi .
hoc idē ſenſit Pſalmographus ſcribens . Anni homi Dauid
nis ſeptuagīta : ſi autē in potentatibus octoginta . ſu pſalmo
pra autem . κοποσ και πομος id eſt labor & dolor . graphus .

Plato finē uitæ legitimū annū octuageſimū pri Plato na /
mū eſſe exiſtimauit . habuitq; legitimū : ſiquidē illo tali ſuo d
ipſo anno uita deceſſit natali ſuo extinctus . ideoq; functus .
magi deſuncto Platoni . perinde ac deo imolauerūt .
q; annū unum atq; octuageſimum ſine ulla deduc /
tione impleuiſſet . conſumaiſſetq; numer; perfectiſſi
mum : quē nouē nouies multiplicata componūt .

M. Varro longiſſimū ſpatiū ſenescendoꝝ homi M. uarro
nū centū annos eſſe tradit : Vñ & ſeculū a ſene dici . Seculum
ſpatiū centū annoz; cui ſentētiæ ſubſcribit aſtipula a ſene .
turq; Caius iuriſcōſultus : q; titulo de uſu fructu . ſic Caius iu /
refert . placuit cētum annis tuendos eſſe municipes . riſconſul
quia is finis uitæ longēui hominis eſt . tus .

Doctiſſimi mathematicoz; . ut berofus . & petoſy Berofus
ris & necepfos ānos homini ad uiuēdū datos . plus Petofyris
minus centū uiginti ex ſiderali ſcientia iudicarunt :
quot Argatoniū Gaditanum uixiſſe accipimus . qui Argatōi9
annos octuaginta regnauit cū . xl . regnare cœpiſſet . lōgeuus .

Illud quoq; accepimus moſen / q; uulgo moyſes

Anni
moyses,

nominatur. Solū dei familiarē. Vt iudeorū libri lo-
quūtur. c. xxy. annos uixisse: qui cū quereretur. q̄ iu-
uenis interiret: responsū ei ferunt ab icerto numine.
hominem neminem plus esse uicturum.

Primige-
nii homi-
nes diu-
turniores

Prudens prætereo. quæ conditores canonicarum
scripturarū tradiderūt: primi genios homines longe
uiuaciores diuturnioresq; fuisse: finēq; humanæ ui-
tæ p̄scriptū pluribus annoꝝ sæculis transcendisse.
Nāq; si credimus Plinio anni illi fuere lunares mē-
struo spacio terminati. Vt non mirum sit quosdam

Mille an-
noꝝ uixis-
se.

prodi. milia annorum uixisse: sed nos credamus ue-
ra esse: quæ in instrumento ueteri fide historica tra-
duntur. Quæ Diuus Augustinus astruere conatur.

Quid posteritas ipsa cōmisit? quid nepotes pec-
cauerūt? qd nos deliquimus? ut tantillo spacio. tāq;
arctis cācellis uita nostra icluderet? Cur nos quoq;
sicuti tritauī illi primordiales. mille annorū nō uiui-
mus? & uita diuturniore nō fruimur? Sed hæc cum
non sint operis instituti. transeūter attigisse sat est.

Trisce-
clis ne-
stor.
Prouer-
bium.
Tithōi se-
nectus.

Ergo agedum. homo impleat annos septuagita:
quæ est meta uiuendi. octogesimū primū excedat. q̄
est lōgissimus Platōi uitæ terminus. fiat sæcularis. &
centū annos reliquat a tergo. uiuat argathonī annos.
uiuat & mosaycos cētū uiginti quiq;: quos ex diuino
respōso nefas est excedere. fiat triseclis nestor. ut āni
dextra cōputādi sint. Viuat ætatē Tithoni. de quo ē
græcū puerbiū. ΤΙΘΩΜΟΥ ΓΗΡΑΣ. i. tithōi senectus:

nōne tñ hic senex macrobius & polychronius bulla erit: & nihil sūt dies eius. Nōne friuola est hæc ætas: & quā quadrupedes aliquot uolucresq; trāscēdant.

Audite quæso hesiodū canētem. εμμεα τοι ζωει Hesiod⁹

γερμασ λακερυζα κορωμη .αμδρωμ ηβωμτωμ. ελαφοσδε τετρακορωμοσ .τρισ δελαφουσ ο

κοραξ γηρασκεται .i. garrula cornix nouē hominū Cornix uiuit ætates : Ceru⁹ aut̄ quatuor cornicū. Coruus/ue uiuax.

ro triū ceruorū ætate senescit. Hesiodicā hāc sententiā Plinius noster elegātius. breuius. purius . explicauit hisce uerbis. hesiodus cornici nouē nostras attribuit ætates. Quadruplū eius ceruis. Id triplicatū coruis.

Plutarchus i libro περι των εκλελοιποτων χρησθηριων. idest de oraculis quæ defecerūt subtiliter & scite differit super hoc hesiodi carmine : quid sit

γερμα & quot annos complectatur. quam nostri ætatem interpretantur quam quidam unius quidam pluriū/quidam pauciorū annorum esse definiunt.

Cū igit̄ corui sint hominibus diuturniores. cum cornices & cerui sint nobis uiuaciores : de quibus sunt

græca prouerbia υπερτασ κορωμασ βεβιωκωσ . Prouterbia de corxit. merito theophrastus ille i familia pīpathetica ele

gātissim⁹: cui ex diuinitate loq̄ndi inditū nomē: moriens accusasse naturā dī: q̄ ceruis & cornicibus uitā Querela diuturnam/ quorū id nihil itereffet: hominibus quorū theophrastus maxime interfuisse. tā exiguā uitā dedisset: quorū si

etas potuisset esse longiquior futurū fuisse ut oībus
pfectis etatib⁹ oīum doctrīa hominū uita erudiret̄.

Albertus magnus. Cæterum credamus hæc esse fabulosa / assentia/
murq; aristoteli & Aristotelico Alberto magno scri
bentibus hominē uiuere plus tēporis q̄ reliqua Ani
malia oīa excepto elephanto: tamē homo bulla est:
& eo magis senex. cuius uita tāta rapiditas est tam
inenarrabilis uelocitas / ut prius transacta sit q̄ īspec
ta: ut dum uiuere nos speramus iam uixisse cum sus
piriō respiciamus. qua inreputatione subit illud ridi
culum. q; quidam de etate gloriānt̄. & annos nume
rant iam amissos. Vnde nō in eleganter milesius sa
lesii sapiē piens dicenti cuidam. lx. annos habeo hos inquit di
tis. cis. lx. te habere quos nō habes. & enī præteriti dies
Annos p̄ nō magis in nostro mancipatu sunt. q̄ futuri.
teritos nō Præterea quē ad modū ex āphora. sic ex uita qd̄
habem⁹. sincerissimum est primo effluit / quod turbidum fer
culentumq; in imo subsidit.

Septē eta Septem homini etates a numero erraticar; stella
tes a sep/ rū Philosophi diligētiores assignāt. & hippocrates
tē plāctis. medicus in septē gradus etatū distribuit uita unius
Prima cuiusq; finem. prima etas lunarē seqtur potestatem.
etas lunæ tūc enī secundū uegetalem alentēq; uiuimus facul
Secunda tatem. Secūda mercurialem. qn̄ litterar; cytharæq;
mercurii. & palestræ similiūq; ludor; studiū exercemus: Ter
Tertia ue tia ueneriam: qn̄ turgent genitalia. & ad genituram/
neris. icitatur. **Quartam** solarem / tūc enī regnat uigor

ætatisq; perfectio properat ætasq; media . Q uinta Q uarta
 Marti ancillatur / in qua opes & uictorias concupi solis.
 scimus. Sexta Iouiale sidus affectatur : quæ pruden Q uinta
 tiam & uitam actiuã ciuileq; desiderat. Septima ue martis.
 ro quæ fœculenta est ætas & frigida Saturnũ habet Sexta io
 ducem. i qua a generatione desistimus quæ uitæ me uis.
 ta nouissima est . Sunt autẽ hæc curricula septena tã Septima
 breui spacio terminata ut homo cũ ad metam septi saturni.
 mam puenerit: in primo ad huc stadio esse se credat:
 ut prius cursum peragat. q̄ ad cursuram succictus ac
 cesserit: Deniq; ut prius mori se sentiat : q̄ uiuere in
 choauerit. Audite quo rẽ deducã. si annus ille uerus
 est annus quem magnũ. uel potius maximũ uocant:
 quo eadẽ positio cæli siderũq; cursus existit: q̄ horũ
 quos nos uocamus annoz; milia aliquot cõplectitur
 homo nemo q̄tũ uis annosus & senex dimidiatũ uĩ
 tæ mēsem uixisse existimabitur. & ita nullus annus
 nullus mēsis i auo hõinis. uel diuturno numerabit̃.

Quidã olĩ ex numero philosophoz; librũ condi Liber / ne
 dit: quo docebat quẽadmodũ hoĩes nõ senescerẽt. & senescant
 iuuetã ppetua iugiter fruerẽtur. uellẽ nobis aliqd ex hoĩes .
 eo medicamẽto ppinari : quo nullũ foret p̄ciosius si
 usq; repiret̃. Sed cũ nusq; repiat̃. nihil illo fabulosi⁹.
 Meritoq; Galẽus i libro περι του μαρασμου. i. de Galenus.
 tabe Philosophũ illũ tãti m̄ueris p̄missorẽ. ut ridicu
 lũ nugatoriũq; deridet: atq; subfanat: qui de homini
 b⁹ ñ senescẽdis disciplinã p̄fessus in ip̄e cõsenuerit/

Vanitas similis a Democrito pmissa uanitas de corporibus
Democri hominū reuiuiscendis. qui nō reuixit ipse .
ti .

Ergo homo cū bulla sit coq; magis senex imorta
lia ne speremus . cū nihil sit mortalitate nostra mor
talius. ne spiremus superbiam cū nihil sit nostra fra
gilitate fragilius . Singulos dies singulas uitas pute
mus. euntes cubitū dicamus uixi. & quē dederat cur
sum fortuna peregi: ille enī beatus degit. cui licet in
diem dixisse uixi. quis quis dixit uixi quotidie ad lu
crum surgit. Sit mens nostra haud quaq; de crastino
sollicita: nam qui pendet ex crastino pdit hodiernū.
Tu quācūq; deus tibi fortūauerit horam Grata su
me manu. nec dulcia differ in annū. Viue memor q̄
sis eui breuis . Deniq; simus memores illius oraculi
famigerati quod inquit. γυωθι σαυτοϋ cognosce
te ipsū. Quod q̄ late pateat q̄ multiformiter inter
pretetur anno proximo scite opinor copioseq; differ
ui. Itaq; cludamus prouerbialem hanc iq; homo bul
la est: disputationem cum Plinio dicentes. Is demū
profecto uitā æqua lance pensitabit: qui semper fra
gilitatis humanæ memor fuerit. sed iā tēpestiuū est.
ut exequamur reliqua propositi: & prouerbia prout
cepimus morali succulentaq; explanatione pensite
mus. Vos ut cepistis attendite: succinctior enim bre
uiorq; in singulis deinceps ero : ut siquid nauis ex
primi prolixitate collegistis. id reliquorum breuita
te discutiam .

Paroimia græcorum est γοῦν κρημνοῦ εγγύου. Paroemia
 idest genu crure propius est . dicitur autem de his q̄
 se ipsos magis q̄ amicos diligunt : cui consimile est Genu cru
 illud apud nostros uetus uerbū / oēs sibi esse melius re ppuis.
 malle q̄ alteri . & illud / egomet sum proximus mihi.
 consimilis quoq; est illa prouerbialis plautina sen / Tunica
 tentia / tunica pallio propior est .

Narrāt græci quēdam cū uideret fratrem / & frater
 nū hoc est fratris filium bellu oppressos periclitari : Fratrem
 protexisse ex duobus fratrem : dixisseq; hoc puerbiū
 γοῦν κρημνοῦ εγγύου . i . genu crure est propiquius :
 tāq̄ frater potius iuuādus fuerit / q̄ fratris filius : cuius
 proximitas & gradus est arctior . Docemur autē hoc
 adagio . ut in nobis sit caritas ordinata : sicuti eccle /
 siastica documenta præcipiunt . ne ordine præposte /
 ro posteriores prioribus anteponamus . in plurimis
 autem ut inquit scitissime origenes i cantici omeliis Orige
 charitas inordinata conspicitur . Qui quod in primo nes.
 loco diligere debent / diligunt in secundo . Quod in Caritas
 secundo diligunt in primo . & quod oportet amare inordi
 quarto amant tertio . & rursus tertium in quarto : & nata . ;
 sic in plerisq; ordo est in amore præposterus : atq; cō /
 fusus . Vnde fit . ut aliquando pallium tunica / & crus
 genu sit propius . Cuius ex /

Lex naturæ deposcit / ut secūdū nos diligam⁹ pa terno an /
 rētes deī filios / mox domesticos nostros . ppior ē col teponen
 ligatio iteriorq; sotietas cū ciuibus q̄ cū externis . hic dus .

Exemplū illud exēplū dignū memoratu. Alcamenes atheniē
Alcamēis sis & Agoracritus parius. in scalpēdo marmore signi
Signifex fices clarissimi/phidixq; discipuli inter se ambo cer
tauere ī signo ueneris faciēdo: uicitq; alcamenes suf
fragiis athenienfiū: q cōtra peregrinū ciui suo suffra
gati sunt ueluti cōcinentes: Tūica pallio ppior est.

Natura rerū parens induit nobis inoleuitq; ī ipis
stati p̄cipiis qbus nati sumus: amorē nostri & cha
Nihil no ritatē ita prorsus. ut nihil qcq̄ esset charius p̄suisq;
bis chari nobis q̄ nosmet ipsi: ut quisq; in se ipso suisq; rebus
q̄ nos. prouerbium comprober. γορὺ κημηνο̄ εγγιον̄ ge/
nu crure proximus.

Interdum tamē usu uenit. ut nimio nostri amore:
Philautia & ut græci dicunt philautia peccemus. quæ ueluti oc
cæcatos reddit. & a recta semita trāsuersos trudit. ut
uitia nostra excusare malimus q̄ excutere: ut dum il
lud pertiaciter asserimus Tūica pallio propior est:
nec tunicæ nec pallii ueram rationem habeamus.

Ex hac nimirū philautia fit. ut unusquisq; se pri
mū eius artis / quam profitetur artificem iactitet: ut
sefe inter summi subsellii uiros ostentet: in secundis
tertiisq; consistere erubescens. hoc agitedum exem
plis illustribus nec inuulgatis ostendatur.

Exemplū Xerxes ille potentissimus persarū rex: qui ut oēs
notabile. nouere/maria iambulabat / Terras nauigabat/cuius
Xerxes. copiis militaribus flumina non suffecere: cuius clas
sibus angusta fuerūt maria. qui multitudie sagitta

rūm cælum obūbrabat: indictō bello terribiliter græcos inuasit. Sed sicut introitus in græciam fuit formidandus. Ita exitus erubescēdus. siquidē nauali apud salaminam prælio profligatus fugitiuo similis e græcia turpiter aufugit.

Græci post partam inclytam uictoriā. & prædam hostilem dispartitam ad isthmū nauigauere: daturi præcipuum præmiū græcorū meritissimo: qui in hoc bello præclarissime rē gessisset. Itaq; iussi duces sunt suā quisq; sententiā scriptā deferre in arā neptuni: quē nam ex oībus primū & quē secūdū iudicarent. Ecce tibi philautia. ecce tunica pallio ppior. Quisq; se primū scripsit: se se illū qui præstantissimus oīum extitisset existimās. Secūdas uero partes ferme oēs dedere themistocli. ex quo is primus recte iudicatus est. qui cæterorū iudicio secundus habebatur.

Quis primus.

Quis secundus.

Quisq; se primū

scribit.

Themistes

secundus iudicatur.

Amazon polycleti

cūctis anteposita.

Philauti.

Consimilis philautia. & nimius sui Amor apparuit i illis quoq; laudatissimis artificibus: qui ueniētes in certamē fecerūt ex ære amazonas: quæ cū intēplo ephesiæ Dianæ dicarētur placuit eligi pbatissimā ipsorū artificū q præsentēs erant iudicio: Quisq; suā primā iudicauit: cū oēs secūdā a sua amazonem polycleti iudicassent. Itaq; illa cunctis prælata est. & prima merito habita. quæ omniū iudicio secundas obtinebat: Iccirco illi castigatione censoria digni uidentur: qui se ipsos maxime amant, qui græco uocabulo φιλαυτοι id est sui amatores appellantur. Sit

equidem in beneficiis dandis tunica pallio propior sit & genu crure proximius / ut scilicet in amicum magis quam ignotum benefici simus. ut domesticum / ut necessarium / ut familiarem extrariis anteponamus : ut nostris prius quam alienis opitemur. hæc est ordinata charitas. hic ordo diligendi. Sed sæpe multa interueniunt propter quæ magis peregrinus quam ciuis / extrarius quam domesticus sit fouendus: subleuandusque: Quod nisi feceris male audies infamiaque pulsaberis: Apud maiores hoc obseruatum est ut in opera data officioque

Hospites faciundo hospites cognatis affinibusque anteponere cognatis tur / essentque potiores .

antepone Et sane Romani quorum exemplis latina micat hibernantur. storia / tantopere alienigenas fouerunt. ut peregrini Peregrini Romæ regnauerint. ut claudia gens ex sabinis in pallecti in tricios cooptata sit: ut Portii tusculo. corūcani came senatum . rio in senatum asciti sint. ut. Cor. Balbus maior / homo Cor. balbus ma / mo externus & in extremo oceano genitus . hoc est bus ma / gaditanus ad fastigiū cōsulatus aspirauerit: deique ut ior. iuridicū magistratū romæ eē uoluerit : quod ius diceret Pretor peculiariter peregrinis. unum & peregrinus pretor nūcupatur. reginus. Itaque decet uirum prudentem solenter cuncta præferere & puerbii meminisse: Quæ uatens res / Ratioque præmiserit: Alioquin si dixeris / tunica pallio propior est / ita relaxari poteris. Nec palliū / nec tunica quod sit / satis præbe nostri.

Aristoteles in .ix. Ethicorum meminit huiusce pro / uerbii græci. γορὴ κρημνὸς εὐγγορῶν. memorat & illa.

ισοτης φιλοτης .i. eqlitas amicicia: & μια ψυχη
 anima una. & φιλωμ παρτα κοιμα amicorū oia Aequali/
 comunia . ostendēs hęc uniuersa cōpetere ad eum. tas amici
 qui maxime sibi est amicus. & q se ipsum maxime cia .
 amare oportet: Quod totū discerniculo Philosophi Amicorū
 co diiudicat. & philosophica grauitate perpēdit: hoc oia cōmu
 modo. Bonū inquit uirū oportet. φιλαυτομ εργα. i. nia,
 sui esse amatorem. Nam & sibi ipse & cæteris prode
 rit agendo honesta. prauū autem nō oportet: nāq; &
 sibi nocebit/ & propinquis. affectus prauos sectādo.
 Demus ergo operam ut bōi simus. ut & nobis & cæ
 teris pdesse possimus : ut φιλαυτοι idest nostrimet
 amatores cum laude dicamur . Deniq; ut possimus
 decenter dicere & conducenter: γομ κμημησ εγγι/
 ομ genu crure propinquius / & tunica pallio propi
 or est .

Paroimia. apud Græcos indlyta est .μομοσ και Prouer/
 χωρα idest lex & Regio : qua significatur q non bium.
 omnibus unus est uiuendi mos. non lex nō cultus/ Lex & re
 Sed singulas nationes propriis uti legibus : & singu gio,
 lis gentibus suos esse ritus peculiariaq; instituta. un
 de ius ciuile uocatur iureconsultis ius proprium cu/ Ius muni
 iusq; ciuitatis: quæ & iura municipalia dicuntur. ue cipale,
 rum cū uarietas abstergeat aurium fastidium: sitq;
 ut camenæ græcæ canunt omnium iucūdissima: hac
 utemur uarias capitulatū memorantes priscarum na
 tionum leges & ritus.

Gordioꝝ populorꝝ lex est / ut regē eligant eū. q̄ sit
Rex eligi ipforū p̄gūissimus habitissimusq; . Vbi strigosus &
tur p̄gūif macer de regno non cogitat. Syrracei Regē faciunt
simus. procerissimū grandissimūq; . Vbi pomilionibus &
Rex fit pygmeis nulla aspirandi ad regiū fastigiū spes. Car
āplissim⁹ thaginenses imperatorē eligūt nō secundū nobilita
Impator tem sed secundū uirtutem. Vbi stēmata imaginesq;
ob uirtu fumosæ nil profunt nobili ignauo & inertī. lidē pue
tem. ros patricos ingenuosq; Saturno imolant. uñ fit. ut
Pueros apud illos malis celebs esse q̄ maritus / orbis q̄ pa
faturno ter. hanc legem tetram: & ī humanæ crudelitatis ple
uictimāt. nam signat Silius his uersibus: Mos fuit in populis
quos condidit aduena Dido poscere cede deos ue
niam / ac flagrantibus aris infandum dictu paruos
imponere natos .

Hydro/ Persæ inter uina magnis de rebus cōsultāt: quas
potæ. firmiores putant q̄ quæ in sobrietate tractant: Vbi
Inter uia hydropotæ idest aquæ potores ut mali cōsiliatores
consulta exploduntur: Vbi consiliariis abstemiis. & inuiniis
tio. nō est locus. Item reges ut deos uenerant: ea adora
Inuini. tione quæ. Προσκυνησις uocat. Apud eosdē filius
Proscy/ ante quīqueniū in cōspectū patris non uenit More
nesis. probatissimo. siquidem decedens iter educationem
Filius añ ætate illa infantili / nullum uel minimum affert patri
quimatū moerorē tristitiāq;. Consimilis quoq; gallorū mos:
a patre n̄ q̄ suos liberos nisi cū adoleuissent palam ad se adire
uisitur. nō patiebantur: filiūq; in puerili ætate in publico in

cōspectu patris assistere turpe ducebant. Apd̄ eosdē pro uictimis homines imolabantur.

Apud parthos plures uxores uni uiro maritant̄. & cū cōmodius sit / ut una duobus nupta sit: q̄ ut uni duæ nubant. illi p̄ inumeras cōiuges uoluntantur. in / star gallinaceorū salacissimi: Neq; salacitate nimia fatiscentes. Quibus herba illa theophrasti habēda foret: Cuius tactu auctor ille grauis tradidit septua / gesimo concubitu durare libidinem.

Herba theophrasti ad coitum.

Apud eosdem lex erat / ut filias. sorores matres quoq; ipsas imatrimoniū ducere liceret. & quæ apd̄ nos infanda sunt coniugia / apud illos legitima habebantur. quod totū ut barbaricū ac detestabile prorsusq; ferinū sic suggillat & execratur lentulus apud Lucanū. Nū barbara uobis ē ignota uēus: quæ ritu ceca ferarum. polluit inumeris leges & federa tedæ cōiugibus: thalamicq; patent secreta nephandi iter mille nurus. epulis uexana meroq; Regia nō ullis exceptos legibus horret cōcubitus. tot scemineis cōplexibus unū: Non lassat nox tota marem. iacuere sorores in fratrū thalamis sacrataq; pignora matris.

Lucanus in incestū parthorū.

Magi quoq; qui Philosophi sunt persarū ex ritu diræ sup̄stitionis nascūtur ex infando matris filiiq; concubitu. Quod & Catullus ostendit illo uersu. Nam magus ex matre & gnato gignatur oportet: Si uera est persarū impia relligio. apud eosdem fas nō est ex puere imare lauare corpus in flumine / & me

Magi ex cōcubitu matris & filii.

iere in amnicas aquas: naturam eam talibus usibus
uiolari existimantes.

Trausi

Luctuo-
sa puerpe-
ria.

Trausi. q. sūt thraciæ populi habēt luctuosa puer-
peria fūera lætabūda. nāq; edito puero. propīqui eū
circūfidentes cōploratione psequūtur. recensentes
quascūq; necesse est illi: q; uitā ingressus sit: perpeti
humanas calamitates: eū uero q; fato fūctus deceffe-
rit p lusum laticiaq; sepeliunt referentes quot malis
sit liberatus: tāq; mors eripiat homines a malis non
a bonis. Res hæc in ædibus bentiuolorū in ambula-
cro uiridarii graphice depicta est Monochromateo
genere picturæ. cui sub scriptū legitur nostrum hoc
monostichō. hi uitæ erūnas deflēt. hi fūera plaudūt.

Hi uitæ
erūnas

deflent.
Massage

Exēplū
cratetis.

Alāi cre-
ophagi.

Ichthio-
phagi.

Galacto-
potæ.

Massagetæ in uia in propatulo sine pudore con-
cūbunt tāq; cynicorum dogmata probent. & cratetis
sectentur exemplum. qui in porticu in loco celebri-
coram luce clarissima cū uxore hipparche cōcubuit:
quos zeno. iniecto palliastro a circūstantis coronæ
obtutu defendit protexitq;.

Alani creophagi sunt hoc est carnibus alūtur pa-
ne non uescentes. a dogmate pythagorico deuii pe-
nitusq; abhorrentes.

Ichthiophagi solis piscibus uictitant / unde & no-
men. tāq; illorum sectam emulentur / quorū uita pis-
culenta est: esu carniū interdicto.

Galactopotæ lacte nutriūt: qd & nomē ostēdit
Egyptiorū mos iste cōiualis memoratur, ex li

gno simulacrū mortui factū longitudine cubitali si
 millimū uero circūfert unus in cōuiuio / ostendensq; Mos egypti
 id singulis coepulonū ait / tu in hunc intuens. ede bi / priorū.
 be lude talis post mortem futurus : Quem ritum si Ede bibe
 gnat & filius canens / egyptia tellus corpora & a mē
 fis exanguem haud separat umbram .

Iidē egyptiī sed & ethiopes. & colchi circūcidunt
 genitalia: qđ nūc prope peculiariter iudei obseruāt:
 q octauo die cultro petrino ex mosaica lege pueros Circūci
 circumcidunt. Iidem quolibet die saturni. hoc est sin fio .
 gulis sabbatis feriatī ociantur. Quod illud it Sene, Sabbatū
 ca ostendens septimam uitæ partem perdere iudeū. dies satur
 cui ut iquit Satyrographus septima quæq; fuit lux ni .
 ignaua. & partem uitæ non attigit ullam.

Germanorū uita oīs antiquitus in uenationibus Germāo /
 consistebat . oēs instrumēto uenatorio instructi feras rum uita
 uestigabant . ita duricie corporis firmitudiniq; stu / i uenatu.
 dentes . Quod genus exercitationis. ut uirile maxi
 me probat Plato libro . vii. de legibus.

Possē exempla hoc genus prope infinita con /
 gerere. sed occurrendum est facietati: cum satis supq;
 constet ex antedictis uerum esse prouerbium. quod
 ait. νόμος καὶ χώρα lex & natio. ex quo illd quo /
 q; cōmonemur plus in hominibus pollere leges & ri
 tus q̄ sui sideralem: qua mathematicis cuncta cōfieri Plus lex
 est persuasissimū: Nec enim ulla positura stellarū & pollet q̄
 radiatio esse potest: quæ omnes iudeos impellat ad sidera,

circūcisionē octaua die faciendā:ubicūq; nascantur.
nec possibile est oēs eūdē habere horoscopū eādēq;
geniturā:sed ex præscripto legis hoc fieri certum est.

Tincti christiani ex lege. Sic & christiani tincti fiunt hoc est baptizati non ex sidere natalitio/sed ex dogmatis nostri instituto.

Magus/ seu qui. Nec apud parthos. ac persas Magussei:sic enim appellātur incesta matrimonia ineuntes:habet oēs in natiuitate Venerem in domo Saturni cum saturno cōiūctam : quæ radiatione martis maleuola aspi ciatur. nec germani omnes habent horoscopum in quarta parte leonis/ nec oriente canicula nascuntur: quibus sideribus horoscopantibus.ex sideralis scien tiæ placitis uenatores producuntur.

Lex getu lorum. Apud getulos lex est a mulieribus agros colit/Do mos ædificari:omnia odora menta unguentaq; asp/ nantibus : uestes quoq; infectu coloris prætiosas fa stidientibus.e cōtrario uiri hisce oibus oblectantur cū sint tamen bellicosissimi. nec tamen dicendū est foeminas omnes getulos; i Capricorno aut Aquario male affectam uenerē habuisse:nec uiros oīs i Arie/ te una cū marte uenere constituta natos esse: Q uod fortes simul & delicatos, efficere uiros chaldeorum siue mathematicorū decreta conclamant.

Cætera de genere hoc adeo sunt multa loquacē de lassare ualent fabium. Sat nobis sit sūmatū ista li basse.nec in hæc diuertisse fuerit alienū ppter inuul garā assertionē : qua traditū ē oīa quæ agūt homies

& minutissima quæq; fieri ui siderali fatiq; decreto.
 Nos potestati stellarum multa imo maxima tribui-
 mus: Non inficiamur terrena celestibus ancillari:
 esseq; ipsius fati necessitati obnoxios mortales. qđ
 & mox paulo planius liquebit. Sed & libertatem ar-
 bitrii & legem & cōsuetudinē plurimū pollere i ho-
 minibꝰ alacriter asserimus: id quod præter ceteros
 sentit Apollóius Tyaneus: qui ait apud Philostratu
 tum homines naturæ legiq; seruire. Alioqui si homi-
 nes nihil sua sponte/nihil arbitrato suo faciāt sed du-
 centibus stellis & aurigantibus: non plane homines
 non λογικα ζωα idest rationalia animalia: sed lu-
 dica quædam præstigiatorum & ridēda neruisꝰ mo-
 bilia esse uidebuntur.

Apollo
 nius.
 Hoies ser-
 uire legi.

Ex hoc eodem prouerbio, quod est νομος και
 χωρα lex & natio / admōemur pulchrum esse mul-
 tās terras peragrai / multarū nationū leges & mores
 inspicere. Pars sapientiæ non minima est nouisse gē-
 tes multiugas & gentium ritus. Sic poetæ heroas il-
 los singulari præditos sapientia fuisse declarant: qui
 peregriatores extitissent multaq; loca erroribus diu
 turnis peragrasent, sic ille ingeniorum fons Home-
 rus Vlysssem præconio uirtutis extollit: qui mores
 hominum multorū nouit & urbes. Ex hac laude cē-
 sendus est Protonotarius meus Bentiuolus, qui su-
 scepta hierosolymaria peregrinatōe. uoluit præfens
 oculis contemplari loca religiosissima: quæ auribus

Peregria-
 tio lauda-
 bilis.
 Protono-
 tarius Bē-
 tiuolꝰ pe-
 tiit hiero-
 solyma.

Pluris absēs celebrari quotidie iaudiebat: q̄ cū plautino mi
oculatus lite cōgruēs dicēte pluris ē oculatus testis unus q̄ au/
testisq̄ riti decē: Duce religione itrauit maria magnas terras
auritus. obeūtia & p̄itissimas iudeā gētes accessit. Hieroso
Vmbili- lyma quē iudeā umbilicū tradūt itroiuit, ubi tēplū
c⁹ iudeā illud Solomōis famigeratū: & cætera monumentis
Syon spe historicoꝝ loca celebrata p̄spexit. Syon ascēdit: quæ
cula. arx uel specula interp̄tatur. Vbi sepulchrū Domini
 sanctitudinis & uenerationis plenū uenerabundus
 salutauit. & sanc sacra scripturā lucidius is intuebi
 tur. ut inqt Diuus Hieronymus: q̄ iudeā oculis cōtē
 platus est: Sicut græcoꝝ historias magis intelligunt
 qui uiderint athenas. Laudabile est fuisse hierosoly
 mis: & si laudabilius est hierosolymis bene uixisse.
 Cōmonescit nos frugiferū hoc prouerbiū $\mu\omicron\mu\omicron\sigma$
 $\kappa\alpha\iota \chi\omega\rho\alpha$ ut ex contēplatione uariarū nationū &
 morū: quæ laudabilia sūt & sancta emulabūdi secte
 mur: quæ culpabilia & obscena factu uitabundi re
 pudicimus.

Prouer Paroimia grecoꝝ ē $\tau\rho\upsilon\gamma\omicron\mu\omicron\sigma \lambda\alpha\lambda\eta\sigma\tau\epsilon\rho\omicron\sigma$ tur/
bium. tūre loquacior: quæ de loquutuleis: & blaeteronibus
Turture atq; i uerba prouectis hominibus dicit: quoniā tur/
loquacior tures nō solū ore: sed etiā posterioribus mēbris reso
 nare ac obstrepere credūtur. Docemur hoc p̄uerbio
 salubriter & scite ne simus futiles. & imodici loquu
 tores ne os nostrū scateat uerbis lapsantibus: ne lo
 quacitatis neuo deueustemur: cui cō simile est alterū.

illud. το Δωδωναίου χαλκείου Lebes dodoneūs Lebes do
 cuius meminit menander . Fuit enim dodone lebes doneus
 æneus supra columnam in sublimi positus / puer au
 tem & ipse ex ære fabrefactus in altera cominus co/
 lumna constitutus flagellum æreum tenens flante
 uento lebetem æneum persæpe circūactus percutie
 bat / & ita diu lebes ille resonabat . Vnde adagium
 hoc ortum est de garrulis & nimium diu tinnienti/
 bus. Quod ne de nobis merito dicatur / etiam atq;
 etiam cauendum est . Natura nos tacita quadam in
 stituitione formauit ad parciloquium quæ duas ho/
 mini aures dedit / os unum. ut plura uidelicet audi
 ret q̄ loqueretur. In multiloquio ut inquit Solomon
 in prouerbiis peccatum non deerit . Contra sermo/
 ni parci. multis de causis salutare est . ut inquit pru/
 dentissime Plinius . Multi impendio loquaciores
 sæpenumero uoces effutiunt : quæ mox per iugula
 reuertūtur. & sæpe lubricum linguæ trahitur ad pœ
 nam : q̄ uis iureconsulti non trahendum esse præci/
 piam ad legem Iuliam maiestatis . ut inquit ille ne
 scituox missa reuertit. & simul emissum uolat irreuo
 cabile uerbum.

Lubricū
 linguæ.

Hic laudatus Xenocrates ille Platōicus: q̄ cū ma
 ledico quorūdam sermoni taciturnus itersset. uno
 ex his quærete cur solus taceret / scitissime respōdit
 qa dixisse me inqt aliquādo pœnituit / tacuisse nūq̄:
 Græci dicūt . ψυθιρον αμδρα εκβαλε σης οικιασ

Xenocra
 tis respō
 sum.

Symbo
lū pytha
goræ.
Htrūdo
eliminā
da.
Silentiū
pythago
reorum.

id est hominē loquacē ex edibus suis explodito. cui
concinit symbolū illud pythagoræ / hirūdinē in do
mo non suscipiendā / quod significat garulos & uer
bosos homines sub eodem tecto non habendos. hic
ē ille Pythagoras primus philosophiæ nūcupator q
loquacitatem improbens discipulos elinguabat: ni
hil eos prius docens q̄ tacere: Vbi autem erant silen
tio eruditi & $\epsilon\chi\epsilon\mu\theta\iota\alpha\mu$ id est taciturnitatem bene
didicerant / tunc uerba facere & quæ opinarentur ex
promere potestas erat : sed hoc erat primū sapientiæ
rudimentū meditari condiscere / loquiari dediscere.
nec omnes pari tēpore elingues. sed alius plus alius
minus tacebat. loquaciores in quīqueniū uelut exi
lio uocis puniebantur : bonum est auditores optimi
nō nūq̄ pythagorissare & $\epsilon\chi\epsilon\mu\theta\iota\alpha\mu$ pythagoricā
perdiscere: idq; facere. quod melissium mecenatem
factitasse accipimus : q̄ silentiū trienio sibi impauit.

Silentiū
mecēatis.
Fauete li
guis.
Pascito li
guam.

In sacris priscoꝝ ethnicorū. hoc est gentiliū silen
tium tāq̄ salutare præcipitur / in quibus notissimū est
illud uerbū: fauete linguis: quo silētium imperatur:
ut rite peragi possit sacrum nulla uoce mala obstre
pente. alterū est sacrificale uerbū minus uulgo notū
in eādē sentētiam / pascito linguam hoc est coerce
to cōtineto taceto. Nāq; ut scitissime refert hierony
mus & in Decretis canonicis. Di. v. de consecratione
repetitum est / uerborū multitudine nō flectitur de
us: qui non tā uerbis q̄ corde est adorandus. hic i ceri

monia Romanorū diuā angerōa digito ad os admō Angerōa
 to silentiū denuntiabat. huc quoq; pertinet Arpocra Arpocra/
 tes egyptiacā religionis deus: qui figurabat ore ob- tes.

signato uocē præmens digitoq; silentiū suadēs: Cū
 igit silentiū salutare sit. garrulitas stulta & detrimē/
 tosa: caueamus ne de nobis puerbia duo merito di
 cātur: τρυγομοσ λαληστροσ. i. turture loquacior
 & Δωλωμαιομ χαλκειομ. Dodoneus lebes. Ne
 similes simus mulierculis: quæ lingulacæ sunt & lar
 giloquæ: de quibus dictū est. nullā inuentā esse mu/
 tā in oī sæculo. & cū nihil æque fœminas ornet ac si
 lentiū / quod græce dicit σιγη κοσμομ φερεταισ

γυμνασι. Fœminæ nostri sæculi. hæc ornamenta non
 norunt. cultiū hunc repudiant. & schola Pythagoræ
 obturata gymnasiū loquacitatis aperuerunt. ubi si/
 ne Doctore dociles: imo ubi omnes magistræ sunt: Gymna/
 tam ueteranæ q̄ tyrūculæ. Vbi tot pariter pelues & siū loqua
 tintinabula dicas pulsari. & enim ut inquit uerissi
 me Plautus suppellex muliebris est clamor. citatis.

Nos uero decet meminisse: quēadmodū. natura
 uallū dentiū opposuit petulatiæ uerborū cohercen/
 dæ. Quod Homerus appellat εκκοσ οδομτωμ.
 ut ita uerba. quæ uolantiā poetæ appellant detractis
 p̄nis intra sepimentū hoc cohiberentur. bene enim
 existimatum est orationem non in ore nasci debere:
 sed in pectore. linguāq; quibusdam quasi uiclis suf
 frenandā. Nam ut inquit hesiodus. γλωσσοσ τοι
 Hesiod9

θησαυρος εν αμθρωποισιμ αριστος . idest opti-
mus est homini linguæ thesaurus.

Ennius,

Ennius i homine graphico absolutoq; laudat im-
primis linguæ parsimoniã. illo uersu. Secūda loquēs
i tēpore cōmodus & uerboꝝ uir paucōꝝ. Oratio flac-
co datū est uaticiniū: Garulus hūc qñ cōsumet cūq;
loquaces: si sapiat: uitet. Nos ergo ne garuloꝝ garu-
litate cōficiamur uitem⁹ loquaces. & ipsi pcul simus

Terfites
homeri-
cus.

a Terfita homerico, quē αμετροεπη. i. sine fine uer-
ba fundentē: Maximus poetarū eē scribit. Tacendū
semp est ut oli dixit Maro noster nisi cū aut tacitur-
nitas sit obfutura. aut Oratio p futura. Græci canūt.

κρειττον σιωπαμ η λαλειμ αμη πρεπει. & ου/
δεμ σιωπησ εστι χρησιμωτερον. idest melius
est tacere q̄ loqui indecora/nihil silentio est utilius.

τρυγον/
οσ λαλησ
τεροσ .
Cicada
acāthina.
Rana se/
riphia .
Tacitur/
nior tur-
do.

Ego adeo puerbiū hoc cauendū cēseo: turture lo-
quacior/ut suadeā potius illud alterū τεττιξ ακα/
μημοσ . i. cicada acāthina: & illud βατραχοσ σερι-
φιοσ idest rana seriphia: quod de mutis dicitur. & ta-
citur-
acāthinas cicadas. & item ranas in seripho insula ob-
mutescētes progigni: Mali equidē dici ut est in alio
græcoꝝ prouerbio . κωφοτεροσ κιχλησ idest taci-
turnior turdo. q̄ turture loquacior. sed cum uirtus sit
quaxdā. ut græci dicūt μετριοτισ . idest mediocritas
noli tamen ita seruare silentiū. ut silentio peream. id
quod amyclis ferunt contigisse. Vnde scite lucilius.

mihī necesse est loqui. nam scio amyclas tacendo pe Amyclae
 iisse. Scitū quoq; est illd. Caput sine lingua pedaria filētio pe
 sententia est: & ut inquit Flaccus. Cū uitant stulti ui riere,
 tia in contraria currunt. Ego in me cupio probari il/
 lud Oratianū. Dii bene fecerunt inopis me. quodq;
 pusilli finxerūt animi raro & per pauca loquētis. Lī
 gua quæ animi interpræs est. ut ait Lucretius animi
 tensa expromat nō ineptias. Occurrat hoc ī loco for
 tassis auditor Catus & solers. inquiring. qd tu magi
 ster. qui tā opere probas laconis mon. & laudas lin
 gua parsimoniā tam linguax es & largiloquus. cur
 qd in aliis carpis. id in te insignirer ostentas?

Audi auditor bone. loquacitatem futilem & īsci/
 tam taxamus: multiloquiū carpimus. in quo nulla
 subiecta sententia est. nec scientia. Sed si orator ex
 prōptuario litterario erudita depromit idq; longa fa
 cit oratione: non tā loquax q̄ facūdus est habendus. Loq̄ntia
 nec illa tā loquētia existimāda q̄ eloquētia. Cicerōis eloq̄ntia.
 oratio ut pximo utar argumēto ea dicit eē optima:
 quæ est lōgissia: qd ita? Quia eloquētissimus. erudi
 tissimus. elegātissimus ē. hæc autē fandi copia. & dap
 filis dicendi ubertas cū in cæteris Tullianis uolumi
 nibus elucet: tū in orationibus est eminentissima. de
 quibus dicere possumus id qd de Platonis oratione Phauori/
 phauorinus dicere solebat: si ex Ciceronis orationi/ nus d̄ ora
 bus uerbū aliqd demas mutesue. atq; id cōmodissi tione pla
 me facias de elegātia tamē detraxeris. Nō sūt lōga tonis.

quibus nihil est quod demer possis. & sicut arbores nihil perinde ac proceritas atq; altitudo comendat. ita Ciceronianas orationes nihil magis quam copia atq; ubertas exornat: quarum uirtutes multiuigæ sigillatim quotidianis lectionibus explicabuntur: & sole clarius apparebit. quod prouerbiū. τρυγομοσ λαλισ τεροσ. Turture loquacior. non cadit in Ciceronem. nec in alterum quempiam/qui fluente erudita ac lepidæ orationis inundet. sed in eos: qui cum loqui nesciant tacere non possunt: qui futili garulitate diffluentes ea loquantur. atq; deblacterant/ in quibus nec pes nec caput appareat. De quibus dici potest tertium quoque illud frequens apud græcos adagiū. γραωμ υθλοσ. id est anicularum deliramenta & nugæ. Quod uitium procul abfore dictis nostris scriptisq; promittimus: Quod ut impresentia re magis quam uerbo præstem/ comendiosiora percurrā. & quantum ad hoc prouerbiū pertinet uerbum non amplius addam.

Vetularum
nugæ.

Necessitas
cedunt
dii.

Liuius.

Palladius
Dionysius

Prouerbiū est Platonicum. αναγκη ουδε θεοι μαχορται. id est aduersus necessitatem nec dii qui dem pugnant: quo significatur necessitati nihil resistere. ac reluctari posse: Apud Liuium ait. L. lentulus pareatur necessitati: quam ne dii quidem superant: Apud eundem inquit messius uolscus: necessitate: quæ ultimum ac maximum telum est superiores estis. Scite & eleganter a palladio dictum est. Necessitas feris caret: Dixit Dionysius necessitati etiam

dei cedunt: Iosippus in bello inquit nihil est necessi- Iosippus,
tate pugnacius.

In Decretis canonicis. D. prima de cōsecratione.
Necessitas legē non habet. A Valerio maximo / Ne
cessitatis leges amarissimæ: & imperia truculentissi-
ma optimo epitheto nūcupantur. Plato & plotinus
platonius doctissime scripserunt parcas αμαγκησ Parca fi-
idest necessitatis filias eē: quæ una cū matre fusū tor- lia neces-
queant. & in cuiusq; generatione conuoluant. hinc sitatis.
platonius alter. nō minus nobilis Apuleius noster Apuleius
Deum inquit ultrix necessitas semper & ubiq; comi-
tatur. Ille quoq; ter maximus / ut nomine ipso appa-
ret / Trimegistus docet quēadmodum εμαρμενη Trimegi-
idest fatū & necessitas ambæ sibi inuicē indiuiduo- stus.
cōnexæ sunt glutino. quarū prior, εμαρμενη rerū
omniū parit initia. Necessitas uero cogit ad effectū.

Verū cū philosophandū sit iuxta Neoptolemū Philoso-
ennianū paucis. Iā a sublimioribus ad humiliora. a phandū
philosophicis ad historica trāsiliamus. quæ oppido paucis
iucūdiora sunt. Et cū multa sint ueterū memoriarū
documenta quibus manifestissime demonstratur ne-
cessitatē esse ineluctabilē inuicibilēq; erimus in præ-
sentia cōtenti hoc uno exēplo. qd præmanibus est:
quod ab re: quam molior haud quā est alienum: &
αμαγκη de qua loquor accōmodatissimū.

Attaginus Thebanus cōiuiuo magnifice lauteq; Historia
apparato Mardonīū ducē persarū / & cū eo honora- recondata

memora-
bilis. tiffimos p̄sas numero quinquaginta totidēq; Theba
Cōuiuū banū discūbere iussit. Aderat & huic conuiuio ther
attagini, sander orchomenius claritudine natalium insignis:
secundū cœnam cū libero patri parētarent. & pocu/
lis indulgerent persa ille. qui iuxta ther sandrū recū
bebat. hominem ut sit in conuiuali hilaritate interro
gat cuiatis esset. Ille respondet. se orchomeniū esse.
Tum persa quoniam inquit tu mihi mensæ cōsors
& compiansor es effectus : uolo tibi sententiæ meæ
relinquere monumentū: ut ipse quoq; præsciū hu/
ius rei queas tibi consulere. cernis hos persas cū mar
donio acceptos in conuiuio opipare ac magnificen
ter? Et copias quæ ī castris nostris relictæ sunt: horū
omnium paruo post tempore paucissimos cernes su
perstitēs: & interloquendum lachrymas ubertū effu/
dit. Tunc ther sander ea oratione attonitus ad p̄sam
inquit non ne Mardonio hæc expedit dicere & his
persis. qui secundum eum sunt ī existimatione? ille
Scitū p̄sæ autem subiecit uerbum dignum memoratu. O hos/
pes inquit. quicquid ex deo fieri oportet id hominī
ineuitabile est. Nam ne credibilia quidem dicenti/
bus credere quisq; uult. hoc permulti persarū scimus
Mardo- & tamen Mardonium sequimur illigati necessitate.
niū sequi hæc persa ther sandro orchomenio denarrauit ueridi
mur ne/ dicus prorsus uates. Siquidem mox paulo apud pla
cessitate, teas prælio iusto uicti & magna occidione occisi cui

denter ostenderunt necessitatē esse ineffugibilem: Ineffugi
& illud esse uerissimum: quod uelut ex oraculo ceci bilis ne/
nit cleantes. Ducū uolentē fata nolentē trahūt. cessitas.

Ex hac necessitatis lege: quæ impotentissima est
factū est ut ego nō Apuleiū prout uolebam destina
uerāq; sed. M. Tulliū de quo nihil penitus cogitarā
cogar publice profiteri. cur hoc dicā si potero. De
derā cōmētarios meos Apuleiāos Benedicto biblio Benedic/
polæ primi nominis eidemq; chalcographo: hoc est tus biblio
impressori elegantissimo iā pridē imprimendos: ut pola & i/
opus absolutū: hoc maxime tēpore: quo studioꝝ cul pressor.
turā auspicamur in publicū exiret ac promulgaret:
idq; se factusq; impressor ipse receperat. iāq; res bene
succedebat. cum ecce penuria chartæ quis crederet:
opus hesit i choatū. & enim proxima æstate: quā tor
rentissimā perpeffi sumus siccitate tāta laboratū est/
ut chartarii officinatores chartas glutino percurrere
& cōsequēter peragere nequiuerit. Itaq; hæc ciuitas:
quæ aliq; chartā finitimis populis affatū solet sub/
ministrare iopia chartæ sensit. cuius usu cōstat imor Sterilita/
talitas hominū. Nec hoc cuipiā mirum uideat cū Ti te chartæ
berio p̄cipe sterilitatē chartæ Romana quoq; ciui laboratū.
tas senserit: factūq; sit rei tam necessaria inopia: ut e
Senatu darentur arbitri chartæ dispensandæ. alias
in tumultu uita erat. Ergo igitur cum Apuleius a
carceribus ad metas impressorias progredi nequiue
rit ex animi nostri sententia: feci iuxta uetus uer-

Vt quisque **bum** illud: ut quimus aiunt / quoniam ut uolumus non licet /
& iuxta illud alterum. Si non potest fieri quod uis / id
uelis quod possis. Dedi manus $\alpha\mu\gamma\kappa\eta$ id est necessita
ti. cui uelis nolis parendum est: quam ne deus quidem su
perat. Verum memor ueteris prouerbii. quod ait gla
diatorem in arena capere consilium: nec illius senten

Consilium tiam oblitus / qua aiunt consilium sub manu nasci debe
sub manu. re: euestigio me ipsum consului nescio an bonum con
siliarium. consilioque domestico usus statim censui nihil
fieri posse congruentius: nihilque auditoribus utilius. quam
ut maximo Poetarum / maximus oratorum copularetur.
Itaque Lucio Apuleio / quem necessitas uetat. M. Tul
lium subdidi succedaneum. quod sane bono consilio

Columina factum uideri potest. ut scilicet duo columina doc
doctrina / trinarum alter Poetarum inclytissimus. alter orator
rum. Deus. ambo extra omnem ingenii aleam positi iuncti
iurent. Iunctique enarrant. & me hercules in utroque
omnes fandi uirtutes elucescunt: de quorum laudi
bus. melius est ad presens tacere quam pauca dicere: cum
ad laudandum pro merito. Virgilium & Tullium.
Virgilio & Tullio laudatoribus opus sit. praeterea
in libro Orationum mearum extant utriusque scripto
ris luculenta praconia.

Parthis Caeterum ne parthis mendacior ut dicitur inueni
menda / ar: neue dicar ut est in ueteri graecorum prouerbio
cior. $\kappa\rho\eta\tau\iota\zeta\epsilon\iota\mu$ hoc est cretas mendaces imitari: tantisper
 $\kappa\rho\eta\tau\iota\zeta\epsilon\iota\mu$ orationes Ciceronis enodabimus / Donec impressor

apuleianis interpretamentis extremā manū imposue-
 rit. Imponetur autem continuo post solemnia domi-
 ni natalicia christianorūq; saturnalia: tūc fidem exol-
 uam / tunc nomen expūgam. & quod iā diu promisi
 re ipsa præstabo. erit autem hæc procrastinatio scho-
 lasticis oppido q̄ conducibilis: Nāq; interea aliquot
 Ciceronis orationes explicabūtur a nobis. ea diligē-
 tia. eaq; oīfaria eruditione. ut ianua laxissime resera-
 ta reliquis deinceps oronibus oībus uideri possit. ut
 qui uel paucissimas audierit. cæteras sine interprete
 citraq; doctorē Adire ipse & p se intelligere queat
 haud sane difficulter. Anno autem a salute domini
 Milesimo quīgētesimo. quē iubileū nōmināt; pin-
 de ac auspiciatissimo & memorando anno Apuleiū
 fauste ac feliciter initiabimus. Et quoniā iubilei fac-
 ta est mētio. nō fuerit ab re pauca quædam ad iubi-
 leū ptinētia. hoc potissimū loco explicā: Vos ut cœ-
 pistis quæso libētibus animis & auribus auscultate.

Iubileus res est & dictio iudeorū. apud quos. quī De iubi
 quagesimus quilibet annus erat sacrosanctus. Nam leo scitu
 ut in leuitico scriptum legimus. Deus mosi qui cum digna.
 familiariter loquebatur præcepit ut annū quiquage-
 simū sanctificaret: eoq; remissio daret cūctis iudæ
 habitatoribus. Itaq; omnis uenditio redibat ad do-
 minum. omnis possessio ad pristinū possessorē. cre-
 ditores a debito relaxabātur. serui libertate donabā Iubileus
 tur. & ob iubilei sanctificationē agri erant feriatī. ex quid,

Remissa
noxarū.

hoc inditū est iubileo nomē. Quod lingua hebraica, ut docet Iosephus in libris antiquitatū. significat libertatem. Quidam inter quos est Nicolaus de lira tradunt hebraico uocabulo buccinā iobel nūcupari: Vnde iubilei nomē inclinatū sit: propterea q̄ buccino tubæ & clangore. mense septimo iubileus denū ciabatur. Petronius arbiter iubileū annū remissiuū significare auctor est. Itē eo pētateuchi libro: qui inscribitur numeri. Iubileus interpretatur annus remissionis. Sicut ergo apud iudeos iubileo remissio dabatur rerū corporaliū. sic nunc apud christianos. indulget̄ remissio uel ut utar uocabulo Cypriani. Remissa peccatorū atq; noxarū. legitimus autem iubileus est quinquagesimo quoq; anno. qua in re subit admirari iudaicam institutionē: quæ ex contēplatu numeri septenarii: qui numerus est perfectissimus: iubileū obseruandū præcepisse uideri potest. Septē enī annorū ebdomades. hoc est anni septies septenī cōficiūt climactera uitæ humanæ periculōsū. ut merito post numerū potentissimū eūdēq; ī hominibus efficacem. De quo ī libello Septem sapientū copiose diserui: subsequat̄ annus iubileus plenus bonorū. & beatitatis: quē cūcti mortales faustū fortunatūq; ac felicem ominātur & optant: quo cupimus animis corporibusq; defecatis mundi puriq; & perinde fœlices reliquum æuū posse traducere. Sicut ergo prisci: quorum institutionibus: uita no

stra formatur: Calendis Ianuarii principio anni auspiciantur suas quisque artes: & litibus supersedebant Cal. Iana & dulcia gustabant. ut felici auspicio totus annus iret rii auspici & fortunatus. ita nos anno iubilei. hoc est annus cabantur no libertatis/anno remissionis/anno sanctificationis/ artes. anno optatissimo/ ad quem mortaliu uota suspirant auspicabimur una cum nostris cometariis. A sinu Apuleianum. uere aureum. uere bracteatum. ut aureo feliciq; auspiciatu. uita nostra feliciter & fortunate progrediatur: ut possim deinceps comentando. legendo. scribendo prodesse nepotibus. posteritatiq; consulere. & ut nos ingenii monumentis uixisse testemur.

Epilogus.

Habetis uiri clarissimi sententias populares. non populari opinor trutina examinatas a nobis. sed morali potius & litterata statera ppenfas. habetis puerbia quorum usurpatio minime ludicra uideri debet: cum his scateant uoluntia Philosophorum. cum his non abstineant sanctarum legum coditores. Denique cum scriptores omnibus in li genus puerbiis pinde ac codimētis libros suos referant. quorum hodierna explicatio & si iam quadam tenus sophorū. lectionibus nostris accommodata est. nunc maxime adglutinetur & coherenter adherescat.

Vulgares sententiae sunt proueria. Vulgares scriptores sunt Virgilius & Cicero, Quid enim magis

Vulgaris in ore uulgi est, qd usu populari magis detritū. Doc
 res Virgii ti indoctiq; / urbani & rustici opifices omnes pueri
 li⁹ & M. mulierculæ Virgilium Ciceroneq; nouere. nihil uul
 Tullius. gare magis. uterq; quotidie excutitur quotidie com/
 Quot ca probatur. & cū ex illo puerbiali uerbo / quot capita
 pita / tot tot sententiæ fiat: ut scriptor qui unī placet / alteri dis/
 sentētiæ. pliceat. quod unus & alter probant / plusculi impro/
 bent: in Virgilio Ciceroneq; probando conspirant
 omnes tam amuseti q̄ litterati. Nec tam pedibus
 q̄ animis uadunt In eādē sententiā laudationis /
 lamq; utriq; sibi hoc laudis prope peculiariter uē
 dicauerunt: ut appellatione Oratoris. M. Tullius.
 Orator Apellatione poetæ Virgilius significantur: quorum
 Tullius. duorum uirtus non indiga ullius præconii amplius
 Poeta est: Tanta claritas superfluit. Prouerbiorū doctrina
 Virgili⁹. seria est & frugifera ut docuimus & medulla succo/
 fior. Maronis. & M. Tullii doctrina q̄ seria q̄ frugife
 ra sit & medulla succosa. qui nescit nihil prius scit:
 qui ignorat / nihil non ignorat. qui duo scriptores.
 quanto magis leguntur. tanto magis legendi sunt /
 quorum lectio pueris necessaria. iuuēibus utilis / se /
 nibus periucūda. deniq; illi se profecisse sciant. qui /
 Prouer bus Cicero & Virgilius ualde placuerūt: q̄ haud du
 bium. bie ostendunt uerum esse prouerbiū illud. πολλοι
 πολλοι μαθηται κριττομεσ διδασκαλω. Multi di/
 μαθητ scipuli meliores præceptoribus. Nā q̄ Maro. & Cice
 ται, ro longe doctiores Doctoribus suis fuerint, nemo

unq̄ homo dubitauit: cum doctrina illorū. & nomi
na in uulgus ignota sint. aut per discipulos cognita:
Grāmatici tradūt Sirronem epicureū fuisse Virgili
præceptorem. non ne hic inglorius ignobilisq; est
cum discipulus sit gloriofissimus. in dyltissimusq; e
M. Tullius perinde ac gratus discipulus hanc gra
tiam suis magistris rependit. q̄ eos laudabiliter cele
brat. & honorifica nuncupatione percenset. In tan
tum dissimilis istis. qui præceptores suos. nō solum
parentis loco non habent: ut præcipitur: sed eos clan
culo in angulis uellicāt cōuiciisq; proscindūt ac ob
trectant. Ita gloriam indipisci sperantes: si doctori
bus derogauerint: Veræ prorsus laudis expertes.
nam qui obtrectatione præceptoris famam aucupa
tur infamiam inuenit: & in omni proborum cœtu
exibilatur: exploditur ut improbus: formidatur ut
uipera fitq; odium publicum; non secus q̄ qui pa
rentibus maledixerit. & enim præceptor Animorū
parens ac formator est: quem nisi omni uerborum
honore prosequamur: nisi ubiq; locorum. ubiq; ho
minum honorifica mentione dilaudemus: Impii ne
farii scelerati meremur uuncupari. Quanto magis
ingenue & sancte & officiose agit. M. Tullius no
ster. qui nominatī magistros suos celebrat. uidelicet
in arte oratoria Menippum stratonicēsem: tota asia
illis temporibus disertissimum. & Dionysium ma
gnetem. Xenoclem adramytenum. Cūprimis uero

Contra
maleuo
los disci
pulos.

Magister
animorū
parens.

Præcepto memorat Apolloniū Molonem rhodiū clarissimū
res .M. tunc dicēdi magistrū: in dialectica Diodorū stoicū.
Tullii. In philosophia philonem & Antiochū. quos omnis
fama obscura recondidisset. & uetustas oblitterasset:
nisi discipuli gratissimi monumenta illorum nomi-
na perire non sinerent. Qui fuit tanto maior docto-
ribus/ quanto maius est dare lumen q̄ accipere: & sa-
ne fuit necessarium / ut discipuli meliores magistris
existerent , alioqui ingenuæ disciplinæ omnes iam
decoxissent. Iā ad nihilū artes fere oēs rediisset: quas
cernimus ad sūmum fastigium peruenisse: dum pro-
ficientibus īgeniis prouerbiū hoc quotidie cōproba-
tur . πολλοι μαθηται κριττομεσ διδασκα-
λων multi discipuli meliores præceptoribus . Ego
quātum ad me attinet cōnixus sum pro uiribus dies
noctes incudem hāc litterariā tūdendo/ ne præcepto

Præceptō re meo Francisco puteolano homine ut tunc tempo-
meus frā/ ra ferebant/ eloquentissimo eruditissimoq; deterior/
ciscus pu neue minor existerem. An id assecutus sim aliorum
teolanus. sit iudicium. in hoc haud dubie laudandus. q̄ ausus
sum q̄ uolui q̄ ualui decertare cū illo/ ea uidelicet cō-
tentione: quæ honestissima est. In qua uincē & uin-
ci per æque pulchrum atq; magnificum est . nam ut
inquit ille in magnis & uoluisse sat est. Ad hoc pul-
cherrimum certamen uos omnis prouoco : ut ita me
cū decertetis: sicut ego feci cum magistro meo Frācis-
co puteolano/ quem honoris & amoris causa nomi-

no . quem omnimodis laudibus celebros . qui litteras
 litteratas / senio pene intermortuas & situ squalētes . Laus Frā
 ad lucem nitoremq; cū primis reuocauit . cui acceptū cisci pu
 refero quicquid est in me doctrinarū . eam illi merce teolani .
 dem liberaliter rependens . quam mādraytus thale
 ti . pulcherrimam perfoluit . & sane ex ludo præcepto
 ris mei tāq̄ ex equo Troiano innumeri bene litterati
 exiliere : qui ad serias mox doctrinas & questuosio
 ra studia se se laudabiliter contulerunt . Ego uero sec
 tam doctoris : nec pēitet : fauarabiliter sectatus sum .
 & una mecum Decus meū Minus Roscius : quo mi Laus Mi
 hi homo nemo amicior est : quem nobilium eruditif ni roscii .
 sinum . Eruditorum nobilissimum appellare meri
 to consueui : qui in hac politiori litteratura tantum
 profecit / tamq; est emunctus & tersus : ut meum esse
 condiscipulum Symmysten consecretaneum possis
 agnoscere : Cæterum ut domum repedemus . cupio
 & opto a uobis in hac pugna litteraria superari . in
 qua discipuli uictoria ad gloriam redundat magi
 stri superati . & enim laus est præceptoris discipuli
 profectus . Ita mecum cōtendite . ut Virgilius . & M . Pulcheri
 Tullius cum suis præceptoribus cōtenderunt : quos ma posses
 pulcherrimo in certamine uictos plausibiliter præ sio doctri
 terierunt : Planissime ostendentes uerissimum esse na .
 hoc prouerbiū . πολλοι μαθητοι κριττομεσ
 διδασκαλων . multi discipuli præceptoribus me
 liores . Pulcherrima possessio homini doctrīa est . ut

musæ Græcorum testantur . canentes καλλιστομ
εστιν κτημα παιδια βροτοις . compotes uos
huiusce tam præciosæ possessionis facient . M. Cice/
ro . & Virgilius Eloquētia in hereditate mortalibus
relicta . Quorū uolumina sunt prato simillima . Nā
sicuti in eodem prato bos herbam querit : canis lepo
rem . ciconia lacertam . uillica fungos . uirguncula flo
res : Ita grāmaticus Poeta Orator . philosophaster
suis quisq; studiis aptissima colligent ex Ciceronis
Maronisq; penoribus . Quorum pabulum est citra
fastidium . eoq; ingenia maxime puerilia ac Iuueni
lia sunt sagināda . & cū alios dulcia / alios salsa / alios
austera / alios subamara delectent : Ciceroniana fer/
cula & Maroniana mire faciunt ad palatum omniū
& stomachū . Nos uero instar archimagiri pulmenta
ria Ciceronis & Maronis per se esculenta cōdimen
tis quoq; nostris esculentiora facere tentabimus . &
cum similitudo fastidii mater sit : ea conditurarū ua/
rietate condiemus : ut succum scitissimi saporis lon/
geq; noto dissimilem . gustātibus uobis edulia Tul
liana & Maroniana habere uideantur .

Quod reliquum est uobis gratias ago & habeo
multiugas . qui me audiuiſtis non ut pharmacopo
lam : Sed auscultastis diligenter & libenter . ut orato
rem . & ut Oratio prouerbialis a prouerbio inchoata
prouerbio quoq; terminetur : uellem / ut adagium est
græcorū αυτιπελαργειμ idest gratiam rependere

Similes
prato . tul
lius &
maro .

Saginan
di pabu'
lo . Tul . &
Virg .

Similitu'
do fasti/
dii mater .

Prouer/
bium .
Antipe/
largein .

posse. quod illi ūsurpant de his qui gr̄atiam beniuo-
 le reponunt. πειραγοι enim idest ciconiæ senescē
 tes parentes educare eosq; senio lassescētes ac ala-
 rum remigio defectos subl euare humeris. ac succol-
 lare dicuntur: Vnde ciconia auis pia uocatur. & An- Ciconia
 tipelargosis remuneratio retributioq; beneficiorum pia.
 nominatur. indeq; ortum est prouerbiū hoc αμτι- Antipe-
 πειραγαμ: quod beneficium retribuere & gratiā largosis.
 referre significat: Cuius enarratio in calce orationis
 hodiernæ sit uobis pro gratiarū actione. & huiusce
 officii scholastici remuneratione.

F I N I S.

Philippi Beroadi Oratio prouerbialis Impressa
 Bononiæ p Benedictum Hectoris chalcogra-
 phum accuratissimum Anno Salutis.

M . Vndequingentesimo. Die
 xyii. decēbris sub diuo Ioā-

ne Bentiuolo secun-

do de patria be-

ne meri-

to.

Exp. completo con 28 fls.

